

Tomaszewski, Eugeniusz

"Historia książki i bibliotek oraz ich stan obecny w Polsce", pod red. Ewy Pawlikowskiej, Warszawa 1959 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 5/2, 250-251

1960

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

za pomocą podwodnego kabla, aż do zupełnego sukcesu, jaki miał miejsce w roku 1867. Opracowanie jest oparte na dokumentach i pracach współczesnych. Atrakcyjność książki podnosi duża ilość doskonałych reprodukcji, przeważnie oryginalnych, starych rysunków przedstawiających metody pracy, przekroje kabla i urządzenia pomocnicze, statki biorące udział w zakładaniu transatlantyckiego kabla oraz całe sceny z tego ogromnego historycznego wyczynu. Na specjalnej mapie zaznaczono trasy poszczególnych ekspedycji. Interesujące są dokumenty dołączone na końcu książki: list Samuela Morse'a z r. 1854 zawierający ciekawe szczegóły dotyczące historii kabla transatlantyckiego oraz obrona E. O. Whithouse'a, kierownika nieudanej operacji z 1858 r., przeciwko dymisji, jaką otrzymał on od Atlantic Telegraph Company. Praca opatrzona jest obszernym wykazem bibliograficznym.

Kabel atlantycki jest wart uwagi również ze względu na fakt, że jest to niemal zupełnie nieznany u nas odcinek historii techniki i to historii stosunkowo niedawnej, bo zaledwie sprzed stu lat. A na pewno warte obejrzenia są wspaniałe ilustracje zamieszczone w tej książce.

Wszystkie trzy omawiane pozycje mogą być ozdobą każdego księgozbioru. Wydawnictwo to ma zresztą już ustaloną markę. Każda nowa książka Dibnera jest jej potwierdzeniem. Wszystkie one będą niezwykle interesujące dla miłośników historii nauki i techniki. Materiał ilustracyjny zawarty w nich może być z powodzeniem wykorzystany dla celów dydaktycznych. Uatrakcyjni on z pewnością każdy wykład z tej dziedziny. Seria „Burndy Library” to niewątpliwie duże osiągnięcie popularyzatorskie. Te niewielkie, ciekawe książeczki zapoznające w sposób popularny czytelnika z historią nauki są jednocześnie i atrakcyjną lekturą i dokładnymi, zgodnymi we wszystkich szczegółach z prawdą historyczną opracowaniami naukowymi.

Możemy sobie tylko życzyć, aby podobne prace ukazywały się również w Polsce.

Bolesław Orłowski

Historia książki i bibliotek oraz ich stan obecny w Polsce. Praca zbiorowa pod redakcją naczelną Ewy Pawlikowskiej, współredaktorzy: Krystyna Remerowa i Aleksandra Szabuniewiczowa. Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, Warszawa 1959, s. 251.

W roku 1957 został wydany pierwszy tom serii pod nazwą „Bibliotekarstwo Powszechne”. Seria ta przeznaczona jest przede wszystkim, choć nie tylko, dla pracowników służby bibliotecznej, zatrudnionych w szeroko rozbudowanej sieci placówek bibliotek powszechnych. Kolejno wydawane trzy tomy poświęcone były organizacji sieci bibliotecznej, wewnętrznej strukturze bibliotek, gromadzeniu, opracowaniu i udostępnianiu zbiorów bibliotecznych, problemom informacyjno-bibliograficznym oraz funkcji społecznej książki i biblioteki. Obecnie otrzymaliśmy ostatni, a czwarty z kolei tom serii, poświęcony historii książki i bibliotek w zarysie powszechnym i polskim, a także ich położeniu w Polsce dzisiejszej.

W zarysie historii książki i bibliotek — pióra Józefa Grycza i Alodii Gryczowej — wyodrębniono tu dwa zasadnicze okresy ich dziejów: książki w formie rękopiśmiennej i drukowanej. Autorzy trafnie spostrzegają, że dzieje książki mieszczą się w zasadzie w powszechnie dziś w Polsce stosowanej periodyzacji historycznej. Jednakże zasadniczy przełom w sposobie produkcji książki, mający początek od wynalazku Gutenberga, jako moment decydujący o masowym upowszechnieniu książki, o jej oddziaływaniu na szerokie rzesze ludzkości, jest momentem szczególnie ważnym w jej dziejach i wymagającym zasadniczego podkreślenia. Znalazło to wyraz w podziale tej części książki na dwa zasadnicze rozdziały.

Na specjalną uwagę zasługuje jednak spostrzeżenie autorów, że ten dwudzielny podział ma się już dziś ku schyłkowi. Stoimy bowiem u progu nowej epoki, trzeciej z kolei, w której wchodzi w masowe niemal użycie nowe techniczne formy powielania. Z roku na rok bowiem znajduje coraz większe zastosowanie w bibliotekach świata: mikrokarta, mikrofisz, a także mikrofilm, fotokopia, przesyła się nawet obrazy tekstów przy użyciu telewizji i wreszcie znajdują także zastosowanie nagrania na płytach i taśmach fonicznych. Powstanie i zastosowanie tych form (przede wszystkim w bibliotekarstwie naukowym) powoduje prawdziwą rewolucję w dotychczasowym pojmowaniu książki, strukturze bibliotek, sposobach opracowania, udostępniania zbiorów itp. Wypada jedynie żałować, że w ślad za tymi interesującymi uwagami nie pomieszczono — choćby w wielkim skrócie — odpowiednich wiadomości z zakresu historii, sposobu produkcji i zastosowania nowych wynalazków techniki w bibliotekarstwie naukowym, których początki sięgają już wielu dziesiątków lat. I chociaż można by powiedzieć, że w Polsce nowe formy techniczne powielania nie znajdują dziś jeszcze zastosowania równego wielu innym przodującym krajom, to podanie przynajmniej ważniejszych pozycji z obszernej już literatury byłoby na pewno pożyteczne.

Ledwo na marginesie tego opracowania znalazło się miejsce na zagadnienia z zakresu historii czasopiśmiennictwa. A przecież czasopisma odgrywają dziś poważną rolę w bibliotekach, są ich pokaźną częścią składową.

Natomiast słusznie poświęcono wiele miejsca obecnej sytuacji książki i bibliotek w Polsce, a szczególnie ruchowi wydawniczemu. Na tę problematykę składają się dwa ostatnie rozdziały (pióra Józefa Korpały) tej pożytecznej książki, które jednocześnie zamykają całą serię „Bibliotekarstwa Powszechnego”.

Eugeniusz Tomaszewski

Mirko Drazen G r m e k, *Ancient Slavic Medicine*, odbitka z „Journal of the History of Medicine and Allied Sciences” 1959, Volume XIV, Number 1, s. 18—40.

W skromnych rozmiarów pracy Grmek przebiega tendencja zbliżenia się do ciągle jeszcze brakującej syntezy rozwoju medycyny dawnych Słowian. Fragmentarycznie zagadnieniem tym interesowali się historycy, archeolodzy, antropologowie i specjaliści różnych gałęzi medycyny. Właściwie jednak bogaty i interesujący temat stanowił zawsze niewiadomą. Już w X wieku